

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Afrikaans Tweede Addisionele Taal

Graad 10

Onderwysersgids vir Lesse vir leerders

Vierde Kwartaal

2012

**Erkenning word hiermee aan die samestellers van hierdie onderwysersgids
verleen.**

Herna Pienaar, Marga Mallo, Edward Mpilo, Hannelie Schoonraad en Annemarie Lee

Limpopo Departement van Onderwys

Departement van Basiese Onderwys

Sol Plaatje Huis
Strubenstraat 222
Privaatsak X895
Pretoria 0001
Suid-Afrika
Tel: +27 12 357-3000
Faks: +27 12 323-6601

Pleinstraat 120
Privaatsak X9023
Kaapstad 8000
Suid-Afrika
Tel: +27 21 465-1701
Faks: +27 21 461-8110
<http://www.education.gov.za>
<http://www.thutong.doe.gov.za>

© 2012 Departement van Basiese Onderwys

Inhoudsopgawe

	Bladsy
Hoofstuk 15: Identiteit	4
Hoofstuk 16: Vryetydsbesteding	7
Hoofstuk 17: Vriendskap	10
Hoofstuk 18: Drome (Hersiening)	14

HOOFSTUK 15: IDENTITEIT (WEEK 31-32)

Oefening 1

1. pa; ma; gesin
2. oupa; oumagrootjie
3. kleinkind
4. oom; tante
5. neef; niggie
6. familie

Oefening 2

Woord	Betekenis	Engels
inwoner	Iemand wat daar woon	<i>resident</i>
burgerskap	Jy is 'n inwoner van daardie land	<i>citizenship</i>
ouderdom	Hoe oud is jy?	<i>age</i>
permanente	Jy woon altyd daar.	<i>permanent</i>
persoonlike besonderhede	Jou inligting.	<i>personal information</i>
geldig	Waar	<i>valid</i>
tydelike	Vir 'n kort rukkie.	<i>temporary</i>
Departement van Binnelandse Sake		<i>Dept of Home Affairs</i>
geboortesertifikaat	Papier wat sê waar en wanneer jy gebore is en wie jou ouers is.	<i>birth certificate</i>
trousertifikaat	Papier wat sê dat jy voor die wet getroud is.	<i>marriage certificate</i>
verblyfpermit	Papier wat aandui dat jy die reg het om in die land te bly.	<i>residential permit</i>
vingerafdruk	Afdruk van die punt van 'n vinger.	<i>finger print</i>
Nasionale Bevolkingsregister	Register van die mense van die land.	<i>National Register of the population</i>

Oefening 3

1. Identiteitsdokument (1)
2. geslag; burgerskap; ouderdom (3)
3. 16 (1)
4. jou ID verlore, gesteel of beskadig is
jou persoonlike besonderhede verander het
jy getroud is of jy weer enige van jou vorige vanne wil gebruik
jou burgerskapstatus verander het en jy na SA wil terugkeer (enige drie) (3)
5. Indien jou ID verlore is. (1)
6. 'n Getroude vrou (1)
7. Departement van Binnelandse Sake of 'n dienspunt (2)

8. BI-9	(1)
9. 'n afskrif van jou geboortesertifikaat of vorige ID-boek; twee identiese foto's	(3)
10. Ek kan geïdentifiseer word as ek iets sou oorkom. / Al die burgers van die land se vingerafdrukdokumente moet daar wees om mense te identifiseer wat misdaad gepleeg het. (Of iets soortgelyks)	(2)
11. Dis nie veilig nie, want dit kan gesteel word.	(2)
TOTAAL: [20]	

Oefening 4

A.

Vreugde: "**Hoera**, Ma is by die huis!"

Woede: "Jy het in my goed gekrap en ek gaan vir Ma vertel,"

Uitroep van pyn: "**Eina**, jy maak my seer!"

Moedeloosheid: "**Ag nee**, my kinders, ek is so moeg gewerk en nou maak julle nog moeilikheid ook."

Frustrasie: "Ja, maar sy krap in my goed," probeer Danie weer. "Dis my persoonlike goed en sy moet dit uitlos."

Dankbaarheid: "**Dankie**, Ma," roep altwee uit.

B.

1. baklei al weer
2. Sy krap in Danie se goed.
3. Hulle hardloop na haar toe.
4. "Dis my persoonlike goed en sy moet dit uitlos."
5. Dit was net wat hulle wou gehad het.
6. Sy koop vir hulle boeke.

Oefening 5

1. Danie skreeu dat sy in sy goed gekrap het en dat hy vir sy ma gaan vertel.
2. Danie vertel vir sy ma dat Rosie in sy goed gekrap het.
3. Danie sê dat sy (Rosie) in sy goed krap.
4. Danie sê dis sy persoonlike goed en sy (Rosie) moet dit uitlos.
5. Ma roep dat hulle liever moet kom kyk wat sy vir hulle gebring het.
6. Rosie en Danie bedank hulle ma.

Oefening 6

1. Sy suster word deur Jan geklap.
2. Daar word met Jan deur Pa geraas.
3. Sy kop word deur Piet vasgehou.
4. 'n Boek word deur Ma aan Rosie gegee.
5. Haar boek word deur Rosie gelees.
6. Daar word hard deur Ma gewerk.
7. My familie word deur my geken.
8. 'n Huis word deur my ouma en oupa gebou.
9. 'n Brief gaan die volgende dag deur my geskryf word.
10. Haar eie motor word deur my niggie bestuur.

Oefening 7

1. Meneer Danie Malan loop in Acasiastraat. Hy wil gou sy Afrikaanse boek na sy ma toe vat sodat sy dit kan teken. Sy onderwyseres, me. Pienaar het Maandag al gesê dat ouers die boeke moet teken en hy het vergeet.
2. 3 kinders loop in die straat. Almal is haastig, want hulle wil nog 7de Laan gaan kyk.
3. Sal Ma asseblief my boek teken?

Oefening 8

Woordeskat	Meervoud	Verkleinwoord
pa	pa's	pa'tjie
ma	ma's	ma'tjie
oupa	oupas	oupatjie
ouma	oumas	oumatjie
kind	kinders	kindjie en kindertjies
kleinkind	kleinkinders	kleinkindjie
neef	neefs	nefie
niggie	niggies	niggietjie
oom	ooms	oompie/ omie
tante	tantes	tannie/ tantetjie
familie	families	familietjie
gesin	gesinne	gesinnetjie
storie	stories	storieltjie

Oefening 9

Afkortings en akronieme

a. ID - identiteitsdokument	f. str. - straat	k. Di. - Dinsdag
b. mnr. - meneer	g. SA - Suid-Afrika	l. Sa. - Saterdag
c. mev. - mevrou	h. ID-nr. Identiteitsnommer	m. Nov. - November
d. me./me - mejuffrou/ mevrou - titel vir 'n vrou/e	i. ens. - ensovoorts	n. Des. - Desember
e. dr. - dokter	j. Pin - persoonlike identiteitsnommer	o. tel. - telefoon

HOOFSTUK 16: VRYETYDSBESTEDING (WEEK 33-34)

Luister en Praat

- Die onderwyser lees die volgende teks aan die leerders voor.
- Die onderwyser lees die vrae.
- Die onderwyser lees die teks weer. (Die leerders maak aantekeninge.)
- Vir 'n swakker klas mag die teks nog 'n derde keer gelees word.
- Die leerders antwoord die vrae.

Vakansietyd: Elke ouer se nagmerrie!

Dit is die eerste dag van die vakansie en mevrou Baloyi staan bont om haar kinders besig te hou. Hulle is gedurig onder haar voete, en die vraag wat alle ouers se hare laat regop staan is al verskeie kere gevra: “Ma, ek is verveeld, wat kan ek doen?” Mevrou Baloyi het haar kinders, Precious en Jake, verbied om heeldag voor die televisie of die rekenaar deur te bring. Nou weet die kinders nie hoe om hulleself besig te hou nie.

Meneer Baloyi besluit om die kinders te vertel van die dae toe hy 'n kind was en daar nie rekenaars of televisie was om jou besig te hou nie: “Ons moes ons self besig hou, en ons het speletjies gespeel tot die son sak. Albasters, tolgooi, touspring en wegkruipertjie was maar net 'n paar van die speletjies wat ons gespeel het. Soms het ons sommer ons eie speletjies uitgedink.”

“Ja, sê mevrou Baloyi, ek kan goed onthou dat die meisiekinders naaldwerk of breiwerk gedoen het. Ander het weer koekies gebak om sakgeld te verdien.” Die sportmanne het ook vakansies gebruik om te oefen. Die sokkervelde, tennisbane en swembaddens was 'n miernes van bedrywighede soos die kinders probeer het om fiks te bly.

Oefening 1

1. Die eerste dag van die vakansie
2. Ma, wat kan ek doen?
3. Twee kinders
4. Precious en Jake
5. Televisie kyk en rekenaarspeletjies speel
6. Toe hy jonk was, was daar nie rekenaars en televisie nie.
7. Tot die son sak
8. Albasters, tolgooi, touspring en wegkruipertjie
9. Koekies bak, breiwerk en naaldwerk (enige twee)
10. Om fiks te word
11. Sokker, tennis en swem

Oefening 2

- 1.1 Mnr.
- 1.2 Mev.
- 1.3 TV

1.4 SA

2.1 Sportvroue

2.2 dogters/ meisies

2.3 suster

3.1 Gister **kon** meneer Baloyi al die speletjies **onthou**.

3.2 Gister **het** hy graag stories oor die ou dae **vertel**.

3.3 Gister **het** die meisies graag koekies **gebak**.

4.1 Mōre sal die kinders gedurig onder haar voete wees.

4.2 Mōre sal die kinders hulleself besig hou.

4.3 Mōre sal hulle buite speel tot die son sak.

5.1 kinders

5.2 lui

5.3 voor

5.4 Hulle

5.5 tyd

5.6 ken

6.1 Kinders

6.2 buite

6.3 sak

Oefening 3

1. 4

2. 3

3. Paarrym (aabb)

tog en bog

hond en grond

mure en ure

Germaans en kans

4. Gert se ma

5. Kwaad

6. Hy(Gert), die rot, die hond, die gemors

7. Alles

8. Harde popmusiek (enige musiek waarna jongmense luister)

9. Ja. Hy sal na sy ma roep om hom te kom help.

10. Sy ma praat hard want sy is kwaad.

11. "laaste kans"

12.

12.1 bog

12.2 gemors

12.3 kans

12.4 verniet

13. Leerlinge skryf enige aanvaarbare naam

14.

14.1 teen

14.2 onder

14.3 langs

14.4 onder

14.5 teen

14.6 uit

14.7 in

14.8 voor

14.9 in

14.10 op

15. My Kamer

In my kamer kan ek doen wat ek wil

Want alles is so stil

My bed is lekker sag

Die son skyn deur die venster, elke dag.

Op my bed is die kometers bloedrooi

En die mat vol blomme so mooi

In my kamer is dit net ek

Vir my is dit die beste plek

Skryf en aanbied

Onderwerp: Leerders gee 'n goeie beskrywing van hul kamers of hul droomkamers.

Wanneer ons 'n kamer beskryf dan moet ons dinge duidelik in ons verbeelding kan sien, ruik, voel, proe en hoor.

Sien na volgens die eksamenriglyne.

Die opsomming:

Wenke vir 'n netjiese kamer!

1. Pak jou klere weg waar dit hoort
2. Hang nat handdoeke op.
3. Raak ontslae van klere wat jy nie meer dra nie.
4. Moenie in jou kamer eet nie.
5. Maak jou bed op.
6. Moenie gemors onder jou bed ingooi nie.
7. Pak jou skoolboeke netjies weg.

HOOFSTUK 17: VRIENDSKAP (WEEK 35 EN 36)

Oefening 1: Die onderwyser speel die liedjie: *Die Lappop*, indien beskikbaar.

1. Sy is op die ashoop.
2. Sy was gedaan/ oud en stukkend.
3. Sy hoor stemme praat.
4. C - bly omdat sy daar is.
5. 'n Vrot pampoer; 'n stukkende skoer; 'n grammofoonplaat; 'n kous sonder maat; 'n verlepte angelier; 'n gelapte binneband; 'n ou koerant (enige vier)
6. Sy weet dat niemand haar meer wil hê nie.
7. 7.1 Waar
7.2 'n Traan loop oor haar wang.
8. Sy dink sy is beter as die goeters op die ashoop.
9. Hulle soebat dat sy daar moet bly.
10. Hulle sal haar as die ashoopkoningin kroon.
11. Sy voel trots en tevrede.
12. Al die goeters op die ashoop hou van haar en hulle het haar die koningin van die ashoop gemaak.
13. 'n Vrot pampoer; 'n stukkende skoer; 'n grammofoonplaat; 'n kous sonder maat; 'n verlepte angelier; 'n gelapte binneband; 'n ou koerant

Oefening 2

1. Dit is 'n klank wat met geronde lippe uitgespreek word.
2. Dit is 'n klank wat met ongeronde lippe uitgespreek word.
- 3.

hoop	gerond
pop	gerond
verbleik	ongerond
stukkend	gerond
mooi	gerond
plaat	ongerond
leë	ongerond
bier	ongerond
gou	gerond
haar	ongerond

4. Assimilasie.
- 5.1 leë.
- 5.2.1 Deelteken.
6. (Korrekte antwoorde is kursief geskryf.)

Stelsin	Bevelsin	Vraagsin
Sy was gedaan en stukkend		<i>Was sy gedaan en stukkend?</i>
<i>Sy hoor stemme op die ashoop praat.</i>		Hoor sy stemme op die ashoop praat?
<i>Hulle hou vergadering.</i>	Hou vergadering!	<i>Hou hulle vergadering?</i>
Hulle verwelkom haar.	<i>Verwelkom haar!</i>	<i>Verwelkom hulle haar?</i>

Oefening 3

1. Vriendskap is vir almal belangrik.
2. beste
jouself
3. Hulle vertrou mekaar ten volle.
4. blydskap
hartseer
5. C. verhouding
6. Jou stresvlakke.
7. Hulle sê dat die mens 'n natuurlike behoefte aan vriendskap het.
8. 'n Mens leer baie uit vriendskappe; dit gee ondersteuning; dit voorkom
eensaamheid.

Oefening 4

	WOORD	WOORDSOORT
1.	agt	telwoord
2.	gestap	werkwoord
3.	Vrydag	selfstandige naamwoord (eienaam)
4.	ons	persoonlike voornaamwoord
5.	die	bepaalde lidwoord
6.	groot	byvoeglike naamwoord
7.	waarom	vraagwoord
8.	is	koppelwerkwoord
9.	my	besitlike voornaamwoord
10.	op	voorsetsel
11.	bril	selfstandige naamwoord (soortnaam)
12.	skurke	selfstandige naamwoord (soortnaam)
13.	moet	hulpwerkwoord
14.	sjo	tussenwerpsel
15.	op te tel	infinitief
16.	ernstige	byvoeglike naamwoord

Oefening 5

1. Jy moet jou vriende oppas.
2. Kuier die drie vriendinne elke keer saam?
3. "Sjoe!" sê pa, "jou vriende is almal gaaf."
4. My beste maat help my om die boeke op te tel.

Oefening 6

(Antwoorde is kursief gedruk)

ENKELVOUD	MEERVOUD	VERKLEINING
vriend	<i>vriende</i>	<i>vriendjie</i>
<i>vriendskap</i>	vriendskappe	<i>vriendskappie</i>
vriendekring	<i>vriendekringe</i>	<i>vriendekringetjie</i>
<i>spel</i>	spele	<i>speletjies</i>
kuier	<i>kuiers</i>	<i>kuiertjies</i>
<i>verhouding</i>	verhoudings	<i>verhoudinkies</i>
<i>koning</i>	<i>konings</i>	koninkie

Oefening 7

1. bedrywige
2. vriendskap
3. glimlaggende
4. blyste
5. gesien
6. is
7. vir
8. Waarom
9. om te baklei
10. buite

Oefening 8

- 8.1.1 Kyle sê: "My beste vriend het my lewe gered."
- 8.1.2 Al sy vriende vra: "Hoekom het jy so sleg gevoel?"
- 8.1.3 Die onderwyser het die kinders beveel: "Gaan sit by julle maats!"
- 8.2.1 Die seun se ma sê dat hulle klomp vriende almal deftig lyk./ Die seun se ma sê hulle klomp vriende lyk almal deftig.
- 8.2.2 Martha vra of hulle twee toe weer vriende gemaak het.
- 8.2.3 Kyle sê dat vriendskap baie vir elke mens beteken./ Kyle sê vriendskap beteken baie vir elke mens.

Oefening 9

as gevolg van	a.g.v.
mejuffrou	mej./ me/ me.
voormiddag	vm.
blaai om	b.o.
werkwoord	ww.

asseblief	asb.
nommer	no./ nr.
ensovoorts	ens.
Maandag	Ma.

Oefening 10

bv.	byvoorbeeld
Di.	Dinsdag
Afr.	Afrikaans
Des.	Desember
kg	kilogram
m.b.v.	met behulp van
p.j.	per jaar
bg.	bogenoemde

Oefening 11

A	B
Sanlam	Suid-Afrikaanse Nasionale Lewensassuransie-maatskappy
UNISA	Universiteit van Suid-Afrika
MEDUNSA	Mediese Universiteit van Suid-Afrika
HAT	Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal
Sasol	Suid-Afrikaanse Steenkool-, Olie- en Gaskorporasie

Oefening 12

1. oudafrigter
2. foto's
3. prysuitdeling
4. gereël
5. populêre
6. sing-sing
7. fotograaf
8. uitgeroep
9. Daar's
10. belowe
11. twintig

Oefening 13

13.1 (Naam van leerder): "Piet, baie dankie dat jy my gehelp het om my fiets reg te maak!"

Piet: "Dit is 'n plesier!"

13.2 (Naam van leerder): "Ma, laat ek Siphos/ Maria aan u voorstel."

Ma: "Aangename kennis, Siphos/ Maria."

13.3 (Naam van leerder): “My ou maat, ek is regtig jammer om te hoor dat jou oupa oorlede is.”

Vriend: “Baie dankie.”

13.4 (Naam van leerder): “Sipho, veels geluk met jou verjaardag.”

Sipho: “Baie dankie. Ek waardeer dit.”

13.5 (Naam van leerder): “Kyle, ek is so jammer dat ek met jou baklei het.”

Kyle: “Dit is alles reg.”

13.6 (Naam van leerder): “Wat makeer? Waarom baklei julle?”

Kinders: “Ons is kwaad vir mekaar.”

HOOFSTUK 18: DROME (WEKE 37-38 – HERSIENING)

Ter inleiding is dit noodsaaklik om u, die onderwyser, daarvan bewus te maak dat hersiening nie deur die leerder op sy/ haar eie gedoen kan word nie. Die onderwyser speel hier 'n primêre rol en moet die leerder deur die hersieningsproses van die hele jaar se werk lei, onderrig en ondersteun.

Dit is 'n proses van deurlopende samewerking tussen die leerder en die onderwyser, en dus moet die onderwyser daagliks deeglik voorberei op die hersieningsaktiwiteite wat in die klaskamer gaan plaasvind.

U sal dus vind dat hierdie hoofstuk op bogenoemde beginsels gebaseer is en nie op die meer algemene “skryf-beantwoord-nasien-verbeter” beginsel nie.

Luister en praat

Leerders gaan betrek word by informele klas- en groepsbesprekings tydens die voorbereiding vir die eksamen.

Lees en kyk

Oefening 1

Leerders lees die kortverhaal: *Lehlohonolo* en hersien vrae.

Oefening 2

'n Vasvrakompetisie oor die inhoud van die kortverhaal – u gee leiding.

Oefening 3

Laat die leerders onder u leiding die wenke oor die beantwoording van die begripstoets oefen met behulp van die gegewe tekste in die vorige hoofstukke. Maak leerders bewus van die verskillende soorte vrae wat gevra kan word.

Oefening 4 'n Klasbespreking oor die kenmerke van die verskillende tekssoorte wat deur die jaar gedoen is, word gehou onder die leiding van die onderwyser (sien bladsye. 35 - 38 van die KABV-dokument).

Spelpatrone en spelreëls:

- * Verduidelik die spelpatrone en spelreëls soos wat dit in die leerder se lesse voorkom. Berei u ook voor om hierop te kan uitbrei en nog voorbeelde en reëls te kan byvoeg.
- * Verduidelik breedvoerig hoe om 'n woordeboek te gebruik om woorde se spelling en betekenis na te gaan.
- * Leerders voltooi die woordeboekoefening en u verskaf die korrekte antwoorde terwyl leerders self nasien.

Oefening 5

- a) bedkas
- b) blêr
- c) koninkie, konings, geëet
- d) toppe
- e) oupas
- f) rowwe
- g) vriendinne, droompies
- h) katte, boë
- i) middae
- j) bedjie, engele

Oefening 6

- a) skadu's, mure
- b) verlede, baie, nare, gehad
- c) snaaks, wakker
- d) soos, rêrige
- e) Partykeer, sommer, uit, skrik
- f) drome

Oefening 7

Berei uself deeglik vir hierdie aktiwiteit voor. Al die afkortings wat in die vorige hoofstukke voorkom, moet hersien word.

Oefening 8

Berei u goed voor vir elkeen van die taalstrukture en -konvensies. Leerders moet skryfstukke en oefeninge wat hulle deur die jaar in hulle skrifte gedoen het, deurgaans en al die foute aanteken. Hou elke dag 'n hersieningsessie waarin hulle vrae stel daaroor en u die teorie kan verduidelik.

Oefening 9

- a) Ek het dit nooit verwag nie.
- b) Hy slaap.
- c) Wie sou dit ooit kon dink?
- d) Mens kan nie op drome staatmaak nie.

-----oooooooo-----